

Elke agent een taser?

Een onderzoek naar de risico's van de uitbreiding van stroomstootwapens in de collectieve bewapening van de geïntegreerde politie in België.

Rapport opgesteld door de Liga voor Mensenrechten en geschreven door Eline Kindt

Eindredactie: Marlies Strubbe en Maud Boey

Pagina-opmaak: Ronny Mortier

Verantwoordelijke uitgever: Kati Verstrepen, Leopold II-laan 53, 1080 Sint-Jans-Molenbeek

Juni 2024

Inhoudstafel

1. Inleiding	4
2. Het gebruik van tasers in België	5
a. Wat is een stroomstootwapen?.....	5
b. Toepassing in België.....	6
Invoer, geschiedenis en gestage uitbreiding	6
Het monopolie van Taser International, nu Axon	9
c. Regelgeving en kader.....	10
Geweld of wapengeweld?.....	10
Machtigingen.....	12
3. Mensenrechtenrisico's	13
a. Risico's voor leven of gezondheid.....	13
Schiet- of schokmodus	13
Risico's inherent aan het stroomstootwapen.....	14
Kwetsbare personen.....	15
b. Omkaderende waarborgen.....	17
Helder wettelijk kader	17
Grondige en voortdurende opleiding	20
Transparantie en registratie	21
4. Conclusie en aanbevelingen.....	22
a. Geen tasers, en op zijn minst niet in de collectieve bewapening	22
b. Aanpassingen aan tasers in bijzondere bewapening	23
Verscherp het wettelijk kader	23
Verhoog transparantie en registratie.....	23
Verplicht blijvende opleiding en training	23
Treed op tegen misbruik	24

1. Inleiding

Stroomstootwapens¹ zijn wapens waarmee elektrische schokken kunnen worden toegediend. Ze zijn in België al twintig jaar in gebruik.² Dat gebruik bleef – in de regel – voorlopig beperkt tot leden van de bijzondere bijstandsteams van een aantal specifieke politiezones. Sinds 2017 loopt een proefproject om te onderzoeken of stroomstootwapens ook moeten ingevoerd worden in de basispolitiezorg. Op basis van het eindrapport deed de wapencommissie een aanbeveling aan de Minister van Binnenlandse Zaken, waarna werd aangekondigd dat tasers inderdaad zullen worden ter beschikking gesteld aan alle politieagenten.³ Noch het eindrapport, noch het advies zijn publiek beschikbaar. Het is dus niet geweten of mensenrechtenrisico's in kaart zijn gebracht bij het evalueren van de stroomstootwapens. Police Watch blijft dan ook bijzonder bezorgd om het verhoogde risico op mensenrechtenschendingen dat deze brede invoer met zich mee kan brengen.

Police Watch roept daarom op tot voorzichtigheid. Het risico bestaat dat we op deze manier geconfronteerd zullen worden met situaties zoals in Amerika⁴ of Canada⁵, waar verschillende personen zwaar zijn verwond of zelfs zijn gestorven na het disproportioneel gebruik van stroomstootwapens ten aanzien van kwetsbare personen, ook ten aanzien van kinderen. Dat zijn zaken die we absoluut willen vermijden in België. Police Watch pleit⁶ er dan ook voor dat stroomstootwapens niet worden toegelaten in de collectieve bewapening van de Belgische politie.

Police Watch wil die tendens verder kaderen binnen de democratische rol van de politie en de impact dat die heeft op het aanwenden van wapens door politie. In de politiehervorming van de jaren '90 is expliciet gekozen voor een gemeenschapsgerichte geïntegreerde politie.

We zien – onder meer als antwoord op terrorisme – evenwel een evolutie terug

¹ In dit rapport wordt zowel de term stroomstootwapen als taser gebruikt. Taser International bracht het stroomstootwapen op de markt en heeft momenteel een monopolie op het leveren van stroomstootwapens aan diverse veiligheidsdiensten in verschillende landen. Taser wordt daardoor vaak als eponiem gebruikt.

² De invoer van stroomstootwapens in België en de gang naar verdere uitbreiding van hun toepassingsgebied moet ook in de internationale context geplaatst worden. Tasers worden namelijk al langer door buitenlandse politiediensten gebruikt. De eerste toepassingen zien we bij de politiediensten in de VS en Canada. In Europa zijn het Verenigd Koninkrijk maar ook buurlanden Nederland en Frankrijk early adopters. Niet toevallig zijn in deze landen dan ook al de meeste onderzoeken uitgevoerd waaruit geleerd kan worden.

³ Vraag van Ortwin Depoortere aan Annelies Verlinden over "Het gebruik van niet-dodelijke wapens door de politiediensten" (55035772C), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie Binnenlandse Zaken, CRABV 55 COM 1046, 12 april 2023, p22, <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/55/ac1046.pdf>.

⁴ Reuters, *Shock Tactics. Part 1: the toll*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-taser-911/>.

⁵ Amnesty International, *Canada: Inappropriate and excessive use of tasers*, 2007, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/11/AMR200022007ENGLISH.pdf>.

⁶ I. Andriessen en K. Verstrepen, *Iedere agent een taser? Dit zet de deur open voor schendingen van mensenrechten*, Knack, 16 juni 2022, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/iedere-agent-een-taser-dit-zet-de-deur-open-voor-schendingen-van-mensenrechten/>

naar die militarisering,⁷ onder andere in uitbreiding van het wapenarsenaal dat politie kan en mag inzetten. Een voorbeeld daarvan is stroomstootwapens. Er is dringend nood aan een maatschappelijk debat over hoe we politie zien in onze samenleving. Moeten alle politieagenten gebruik kunnen maken van een gewelddadig middel dat behoort tot de bijzondere bijstandsteams die optreden in de context van specifieke, gewelddadige interventies?

Ten slotte moet een democratische politie ook een transparante politie zijn. Wanneer het over tasers gaat, is er spijtig genoeg weinig sprake van transparantie. Het is opvallend hoeveel onduidelijkheid er is rond de invoer en de onderliggende noodzaak van stroomstootwapens. Ook is het niet helder welke wapens gebruikt worden, door wie en binnen welke politiezones. Incidenten worden nauwelijks gerapporteerd en het evaluatierapport op basis waarvan beslist werd om tasers een collectief wapen te maken is nooit openbaar gemaakt. De wijze waarop momenteel met stroomstootwapens wordt omgegaan, stemt Police Watch niet hoopvol. Ernstige aanpassingen rond het verzekeren van transparantie en bijhorend rekenschap zijn dringend.

2. Het gebruik van tasers in België

a. Wat is een stroomstootwapen?

Stroomstootwapens zijn wapens waarmee elektrische schokken kunnen worden toegediend aan het menselijk lichaam. Ze zien eruit als vuurwapens en zijn ontwikkeld om een persoon vanop korte afstand (0 tot 7,6m) de controle over diens lichaam te doen verliezen.⁸

Er zijn twee manieren om dit wapen te gebruiken op een persoon:

- 1) Schietmodus: er worden twee pijltjes in het lichaam afgeschoten die een stroomstoot geven. Het effect is neuromusculaire incapacitatie: oncontroleerbare spiersamentrekkingen en een verminderd vermogen om zelfstandig bewegingen uit te voeren door overprikkeling van motorische zenuwen. Daardoor verliest de getroffen persoon tijdelijk de controle over diens lichaam, wat de agenten de gelegenheid biedt de persoon te fixeren en te boeien;
- 2) Stunmodus: het wapen wordt rechtstreeks op het lichaam geplaatst waardoor de getroffen persoon intense pijn voelt maar niet geïncapaciteerd wordt.⁹

⁷ Paul Ponsaers, *De politie, nog altijd uw vriend?*, VRT, 7 december 2015, <https://www.vrt.be/vrt-nws/nl/2015/12/07/de-politie-nog-altijduwvriend-paulponsaers-1-2517293/>.

⁸ Politie.nl, *Zo werkt het stroomstootwapen*, <https://www.politie.nl/informatie/zo-werkt-het-stroomstootwapen.html>.

⁹ Office of the UN High Commissioner for Human Rights, *Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement*, 2020, p; 31, https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf; Comité P, *Het politieel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022,

Daarnaast wordt een taser ook gebruikt om af te schrikken: door het gebruik verbaal aan te kondigen, het stroomstootwapen te tonen of te richten, en/of door met het stroomstootwapen te 'knetteren' zodat het wapen een zichtbare stroomboog toont.¹⁰

b. Toepassing in België

Invoer, geschiedenis en gestage uitbreiding

Het is onduidelijk wanneer het stroomstootwapen precies in gebruik is genomen in België. Het wordt wel al zeker sinds 2004 ingezet op ons grondgebied.¹¹ Het toepassingsgebied van deze wapens wordt sinds de invoer gestaag uitgebreid. Het is ook in deze context dat we het proefproject en de discussie rond de opname in de collectieve bewapening moeten zien.

➤ *Invoer*

Tasers werden eerst ingevoerd bij het Bijzondere Bijstandsteam van de federale politie (CGSU) en een aantal, bij naam aangeduide, politieambtenaren bij de

lokale politie van Antwerpen en Brugge.¹² Een aantal leden van de Bijzondere Bijstandsteams van de lokale zones van Antwerpen en Brugge kregen deze machting, omdat er een gevangenis binnen hun werkingsgebied ligt.¹³ Bijzondere bijstandsteams worden ingezet voor specifieke interventies met enig risico, zoals controles of arrestaties van gevaarlijke personen of tussenkomsten tijdens opstanden in gevangenissen. Die teams zijn bijzonder getraind in geweldbeheersingstechnieken.

➤ *Eerste misbruiken en discussies*

Het Committee for the Prevention of Torture (CPT) van de Raad van Europa onderzocht dan ook het gebruik van de stroomstootwapens in de Belgische gevangenissen tijdens haar bezoek van 2009. In haar rapport staan twee gevallen van disproportioneel politiegeweld met gebruik van de taser in de gevangenissen van Brugge en Andenne beschreven. Het CPT concludeert helder dat het onacceptabel is om een stroomstootwapen te gebruiken ten aanzien van een gedetineerde in een gevangenis enkel om die gedetineerde te doen gehoorzamen

<https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 3-4.

¹⁰ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 8.

¹¹ Het gebruik van het stroomstootwapen en de mogelijke risico's wordt besproken door het Committee on the Prevention of Torture van de Raad van Europa in 2009, waar vermeld wordt dat het wapen al sinds augustus 2004 in België operationeel is; CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §37, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>.

¹² Senaat, Commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, 31 mei 2011, 5-74COM, <https://www.senate.be/crv/5-74COM.pdf>, p10.

¹³ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 6.

en wanneer die gedetineerde geen ernstige bedreiging vormt.¹⁴ Het valt ook op te merken dat in die gevallen de taser niet leek gebruikt te zijn door de bijzondere bijstandsteams, iets wat het CPT bijzonder zorgelijk vond.¹⁵

In 2010 vond verder de ontruiming van het Lappersfortbos¹⁶ in Brugge plaats. De bezetting was bijzonder hardhandig. Tijdens de ontruiming werd ook een taser ingezet om een persoon, vastgeketend aan een platform op 15m hoogte, te dwingen tot medewerking.¹⁷ Het voorval veroorzaakte veel ophef. De Liga voor Mensenrechten kreeg meldingen over het gebruik van de taser tijdens de ontruiming¹⁸, de toenmalige minister van

Binnenlandse Zaken Turtelboom werd ter verantwoording geroepen in het parlement¹⁹ en de inzet van de taser werd besproken tijdens de Universal Periodic Review (UPR) van België door de VN Mensenrechtenraad in 2011.²⁰ Het Mensenrechtencomité²¹ sprak haar bezorgdheid uit over de misbruiken met tasers en concludeerde dat België moest overwegen om stroomstootwapens uit gebruik te nemen. Zolang ze wel gebruikt worden, moeten de Belgische overheden alle maatregelen nemen om te verzekeren dat politiediensten zich houden aan de regels en voorwaarden voor het gebruik van de wapens. België moet ook de

¹⁴ CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §39-41, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>: « Pour sa part, le CPT souhaite dès à présent souligner que l'utilisation de PIE dans des

établissements pénitentiaires, en vue de soumettre à des injonctions un détenu qui ne constituerait une menace sérieuse et immédiate à l'intégrité physique ou à la vie, ni pour autrui, ni pour lui-même, serait inacceptable. »

¹⁵ Vraag van mevrouw Eva Brems aan de minister van Binnenlandse Zaken over "het gebruik van de 'Taser'" (nr. 44), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie voor Binnenlandse Zaken, 5 oktober 2010, <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/html/53/ic001x.html>.

¹⁶ Het bos, eigendom van het toenmalige GDF Suez-Fabricom/ nu Engie, was zonevreedmd en eigenlijk bestemd als industrie. Klimaatactivisten, verenigd onder de naam de Lappersfronterse, wilden de natuur behouden en bezetten op vreedzame wijze het bos. Op bevel van de rechter werd het bos ontruimd, na bijna tien jaar tijdens verschillende periodes te zijn bezet. De laatste bezetting duurde van september 2018 tot maart 2010.

¹⁷ De WereldMorgen, *Stroomstoten tegen Lappersforters*, 31 maart 2010, <https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2010/03/31/stroomstoten-tegen-lappersforters/>.

¹⁸ De Morgen, *Europa maakt zich zorgen over Tasergebruik Belgische politie*, 30 juli 2010, <https://www.demorgen.be/nieuws/europa-maakt-zich-zorgen-over-tasergebruik-belgische-politie~bf1b9e51/?referer=https://www.google.com/>.

¹⁹ Vraag van de heer Stefaan Van Hecke aan de minister van Binnenlandse Zaken over "het gebruik van de Taser" (nr. 20479), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie voor Binnenlandse Zaken, 17 maart 2010, <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/html/52/ac836.html>; Vraag van mevrouw Eva Brems aan de minister van Binnenlandse Zaken over "het gebruik van de 'Taser'" (nr. 44), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie voor Binnenlandse Zaken, 5 oktober 2010, <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/html/53/ic001x.html>.

²⁰ Het gebruik van de taser werd aangeklaagd door Amnesty International in haar schaduwrapport: Office of the High Commissioner for Human Rights, *Summary prepared by the OHCHR on Belgium, A/HRC/WG.6/11/BEL/3*, 16 februari 2011, §23, <https://documents.un.org/doc/un-doc/gen/g11/107/25/pdf/g1110725.pdf?token=IwCHrZEwCoDeMT3oSo&fe=true>.

²¹ Het mensenrechtencomité is belast met het monitoren van de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Burgerlijke en Politieke Rechten (BUPO-verdrag). Het is een ander orgaan dan de Mensenrechtenraad, dat meer algemeen belast is met het toezien op de naleving van de mensenrechten in alle lidstaten van de Verenigde Naties.

effecten van het gebruik van deze wapens evalueren.²²

In die periode waren er ook al discussies aan de gang om het stroomstootwapen uit te breiden tot de collectieve bewapening. De politiediensten waren er toen zelf nog geen voorstander van om het stroomstootwapen op te nemen in de collectieve bewapening,²³ net als de politiek verantwoordelijken. Toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken Turtelboom maakte duidelijk dat de wapens enkel als bijzondere bewapening moeten kunnen gelden en dat er geen meerwaarde te vinden is in een uitbreiding tot de collectieve bewapening.²⁴

➤ *Proefproject en uitbreiding tot collectieve bewapening*

Eind 2017 werd door toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon een proefproject opgestart met de taser. De Vaste Commissie van de Lokale Politie wilde onderzoeken of de tasers ook in de basispolitiezorg kunnen worden

gebruikt.²⁵ De bedoeling was om te evalueren of stroomstootwapens veilig zijn, of de geldende procedures vlot verlopen en of de opleiding voldoet.²⁶ In 2019 werd een evaluatierapport uitgebracht. Dat rapport werd niet openbaar gemaakt en ook niet in het parlement besproken.²⁷ Het evaluatierapport zou positieve bevindingen hebben gehad, waardoor het proefproject werd uitgebreid en verlengd tot eind 2022.²⁸

Op basis van het eindrapport van het proefproject werd advies verleend door de wapencommissie. Op basis van dat advies stemde minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden ermee in dat tasers zullen worden ingedeeld bij de collectieve bewapening.²⁹ Alle agenten zouden zo in principe gebruik kunnen maken van zo'n stroomstootwapen. Nochtans is er bij de invoer van tasers twintig jaar geleden expliciet gesteld dat het nooit de bedoeling zou zijn om dit

²² Human rights Committee, Draft Concluding Observations, CCPR/C/BEL/CO/5, 16 november 2010, §13, <https://docstore.ohchr.org/Self-Services/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsnKB82NyZV5e4fvxB6eLo8GizdJcH3fx5H0KjKBLT8kR%2BPgV2x0PyPyCj2XciZ2PhLpa7IPivNVAXJKV%2BkSz7oRKqF%2B1j4l%2FfWmubFJVliy>.

²³ Vraag van de heer Francis Vandeneynde aan de minister van Binnenlandse Zaken over stroomstootwapens (nr.0429), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie voor Binnenlandse zaken, 19 januari 2010, https://www.stradalex.com/nl/sl_src_publ_div_be_chambre/document/SVbkv_52-B094-586-0429-2009201014408.

²⁴ Senaat, Commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, 31 mei 2011, 5-74COM, <https://www.senate.be/crv/5-74COM.pdf>, 9.

²⁵ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 7.

²⁶ <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300720554&lang=nl>.

²⁷ <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/55/ac024.pdf>.

²⁸ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 8.

²⁹ Vraag van Ortwin Depoortere aan Annelies Verlinden over "Het gebruik van niet-dodelijke wapens door de politiediensten" (55035772C), Kamer van Volksvertegenwoordigers Commissie Binnenlandse Zaken, CRABV 55 COM 1046, 12 april 2023, p22, <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/55/ac1046.pdf>.

wapen deel te maken van de basispolitiezorg.³⁰

Uit het proefproject bleek dat in de periode 2018-2021 de stroomstootwapens 141 maal werden gebruikt. 33 maal werd het wapen effectief ingezet, ofwel in schietmodus ofwel in schokmodus. 108 maal werd het wapen enkel dreigend gebruikt: door het gebruik verbaal aan te kondigen, het stroomstootwapen te tonen of te richten, en/of door met het stroomstootwapen te 'knetteren' (met zichtbare stroomboog).³¹ Eind 2021 waren er 35 deelnemende lokale politiezones en 523 politieambtenaren, die in totaal over 89 tasers beschikken.³²

Het monopolie van Taser International, nu Axon

Alle stroomstootwapens die in België gebruikt worden zijn van dezelfde fabrikant Taser International/Axon.³³ De eerst

gebruikte stroomstootwapens in België zijn waarschijnlijk de types X26 van Taser International geweest.³⁴ Het type X26 is het type dat het meeste elektriciteit toedient. Het was bijzonder populair maar werd ondertussen uit de handel gehaald, mogelijk omdat de kans op hartstilstand hoger was dan met andere taser-modellen.³⁵ Ondertussen is het Type X2 het gangbaar gebruikte model in België. Het nieuwe model T7 van Axon wordt stelselmatig aangekocht. Dat nieuwste type wordt al door een aantal politiezones gebruikt binnen het proefproject. Belangrijk is dat dit model na vijf seconden

³⁰ Senaat, Commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, 31 mei 2011, 5-74COM, <https://www.senate.be/crv/5-74COM.pdf>, 9.

³¹ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 8.

³² Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 8.

³³ Taser International heet ondertussen Axon. Officieel werd de naamsverandering ingegeven door het feit dat Taser een eponiem is geworden en het bedrijf ondertussen verscheidene producten aanbiedt. De naamsverandering kan ook in de context geplaatst worden van groeiende weerstand tegen het gebruik van stroomstootwapens en de rol van Taser International/Axon daarin. Rick Smith, *Our future as Axon*, 5 april 2017, <https://www.axon.com/news/our-future-as-axon>; The New Yorker, *Can the manufacturer of tasers provide the answer to police abuse?*, 20 augustus 2018, <https://www.newyorker.com/magazine/2018/08/27/can-the-manufacturer-of-tasers-provide-the-answer-to-police-abuse>; Business Insider, *How a then-24-year-old filmmaker exposed the Taser industry in a bombshell new documentary*, 30 april 2015, <https://www.businessinsider.com/tom-swift-and-his-electric-rifle-documentary-exposes-taser-industry-2015-4?international=true&r=US&IR=T>; Reuters, *Shock Tactics. Inside the Taser, the weapon that transformed policing*, <https://www.reuters.com/investigates/section/usa-taser/>.

³⁴ CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §37, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>.

³⁵ Reuters, *More power, more risk and a quiet exit for Taser's best-selling product*, 21 september 2017, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-taser-x26/>.

automatisch stopt. Er kan wel steeds een nieuwe stroomstoot gegeven worden.³⁶

Vanuit een mensenrechtenperspectief is het bijzonder relevant dat het nieuwste model T7 automatisch stopt na vijf seconden. De risico's op ernstige letsels of zelfs de dood stijgen wanneer mensen voor een langere tijd worden blootgesteld aan de elektrische lading. The Office of the High Commissioner for Human Rights van de Verenigde Naties raadt daarom dan ook aan dat stroomstootwapens zo'n automatische stop hebben om langdurige schokken tegen te gaan.³⁷ Maar ook het meermaals toedienen van een korte schok kan risico's met zich meebrengen (zie verder).

Bovendien is het ook relevant te vermelden dat het businessmodel van Taser International bij de overgang naar Axon expliciet de nadruk legt op dataverzameling.³⁸ De nieuwe modellen tasers T7 connecteren met het dataplatform Data

Evidence van Axon waar automatisch informatie over hun gebruik geëncrypteerd en gecentraliseerd wordt. Die data kunnen evenwel enkel ingekeken worden door de politiediensten die met de toestellen werken.³⁹ Axon zelf krijgt ook (beperkt) toegang tot die data.⁴⁰

c. Regelgeving en kader

Geweld of wapengeweld?

Tasers hebben geen specifieke wetgeving. Het gebruik van het stroomstootwapen valt onder artikel 37 van de Wet op het Politieambt (WPA).⁴¹ Dat is het algemene artikel dat het gebruik van geweld door politie regelt:

³⁶ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politieel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 4.

³⁷ Office of the UN High Commissioner for Human Rights, *Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement*, 2020, p; 32, https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf.

³⁸ The New Yorker, *Can the manufacturer of tasers provide the answer to police abuse?*, 20 augustus 2018, <https://www.newyorker.com/magazine/2018/08/27/can-the-manufacturer-of-tasers-provide-the-answer-to-police-abuse>.

³⁹ Axon, *Taser 7 Logs*, https://my.axon.com/s/article/TASER-7-Logs?language=en_US.

⁴⁰ Digital Marketplace UK Government, Axon Evidence Digital Evidence Management Software (DEMS) and Associated Software Applications, <https://www.applytosupply.digitalmarketplace.service.gov.uk/g-cloud/services/494570209944697>; Axon is een techbedrijf geworden, dat diensten wil aanbieden op basis van haar tech-diensten. Zo zou het bedrijf op basis van bodycam-beelden en AI werken aan een systeem van predictive policing: The Intercept, *Taser will use Police Body Camera Videos "to anticipate criminal activity."*, 30 april 2017, <https://theintercept.com/2017/04/30/taser-will-use-police-body-camera-videos-to-anticipate-criminal-activity/>; Predictive policing wil misdaad voorspellen: ofwel waar een volgend misdrijf zich zal afspelen, ofwel door wie. Predictive policing is expliciet verboden in de Europese AI-Act: art. 5.1(d) Artificial Intelligence Act, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.html.

⁴¹ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politieel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 4.

Art. 37. Bij het vervullen van zijn opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke politie kan elk lid van het operationeel kader, rekening houdend met de risico's die zulks meebrengt, geweld gebruiken om een wettig doel na te streven dat niet op een andere wijze kan worden bereikt. Elk gebruik van geweld moet redelijk zijn en in verhouding tot het nagestreefte doel. Aan elk gebruik van geweld gaat een waarschuwing vooraf, tenzij dit gebruik daardoor onwerkzaam zou worden.

Stroomstootwapens worden namelijk gezien als less lethal weapon, waardoor ze ingezet worden als geweldsmiddel wanneer het gebruik van een vuurwapen disproportioneel zou zijn maar wanneer andere geweldbeheersingstechnieken niet voldoende zijn om een persoon te overmeesteren.

Nochtans werd al in 2009 door het CPT⁴² gevraagd om het gebruik van het stroomstootwapen onder artikel 38 WPA onder te brengen. Het artikel reguleert het gebruik van vuurwapens en is dus strikter en meer gedetailleerd:

Art. 38. Onverminderd de bepalingen van artikel 37, kunnen de leden van het operationeel kader slechts gebruik maken van vuurwapens tegen personen in de volgende gevallen :

1° in het geval van wettige verdediging in de zin van de artikelen 416 en 417 van het Strafwetboek;

2° tegen gewapende personen of in de richting van voertuigen aan boord waarvan zich gewapende personen bevinden, in geval van misdaad of van een op heterdaad ontdekt wanbedrijf in de zin van artikel 41 van het Wetboek van Strafvordering, welke misdaad of welk wanbedrijf met geweld zijn gepleegd, indien redelijkerwijze mag aangenomen worden dat die personen in

het bezit zijn van vuurwapens klaar voor gebruik en dat zij deze wapens zullen gebruiken tegen personen;

3° wanneer in het geval van volstreekte noodzakelijkheid, de politieambtenaren de aan hun bescherming toevertrouwde personen, posten, vervoer van gevaarlijke goederen of plaatsen op geen andere wijze kunnen verdedigen. In dit geval mogen de vuurwapens slechts gebruikt worden overeenkomstig de richtlijnen en onder verantwoordelijkheid van een officier van bestuurlijke politie;

4° wanneer in het geval van volstreekte noodzakelijkheid, de politieambtenaren de personen die aan hun bescherming zijn toevertrouwd in het raam van de uitvoering van een opdracht van gerechtelijke politie op geen andere wijze kunnen verdedigen. In dit geval mogen de vuurwapens enkel worden gebruikt overeenkomstig de richtlijnen en onder verantwoordelijkheid van een officier van gerechtelijke politie. Het gebruik van wapens geregeld in 2°, 3° en 4°, geschiedt eerst na waarschuwing met luide stem of met enig ander beschikbaar middel, een waarschuwingsschot inbegrepen, tenzij dit gebruik daardoor onwerkzaam zou worden.

Dat zou willen zeggen dat het gebruik van het stroomstootwapen aan dezelfde eisen zou zijn vastgelegd. Ondanks toenmalige besprekingen in de senaat, heeft men er toch voor gekozen om artikel 38 WPA niet van toepassing te verklaren. Het is niet duidelijk waarom men voor deze regeling heeft gekozen. Bovendien heeft het even geduurd vooraleer er duidelijkheid was over de geldende wetgeving. Dit ondanks het feit dat het

⁴²<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>, pg 19.

stroomstootwapen al werd aangekocht en gebruikt op het terrein.⁴³

Machtigingen

Stroomstootwapens worden niet geregeld onder artikel 38 WPA. Dat wil evenwel niet zeggen dat er geen voorwaarden gesteld worden aan hun gebruik. Het stroomstootwapen wordt gezien als 'bijzondere bewapening'.⁴⁴ Gebruik van dit soort wapens kan enkel toegestaan worden aan politieambtenaren die daarvoor een bijzondere machtiging krijgen van de Minister van Binnenlandse Zaken, een voorafgaande specifieke opleiding volgen en regelmatig training krijgen.⁴⁵

Daarnaast zijn er een aantal vereisten vastgelegd die moeten gevolgd worden bij het gebruik van de taser⁴⁶:

1. Het wapen mag enkel gebruikt worden in overeenstemming met de voorwaarden opgelegd in artikel 37 WPA;
2. Het wapen mag enkel gebruikt worden door politieambtenaren die een brevet "trainer" of "end-user" van de National Politieacademie (ANPA) hebben gekregen;
3. Elk gebruik moet gemeld worden aan het Pedagogisch Comité volgens dezelfde procedure als voor het vuurwapen via een specifiek ontwikkelde incidentmelding.⁴⁷
4. De opslag van de taser moet op dezelfde manier gebeuren als de opslag van een vuurwapen.
5. Bij gebruik in een gevangenis moet er samengewerkt worden met het gevangenispersoneel. Elk gebruik moet worden gemeld aan de medische dienst van de gevangenis of aan het ziekenhuis waar het slachtoffer opgenomen is;
6. Elke persoon die een stroomstoot kreeg moet systematisch opgevolgd worden door een arts. Die arts moet een officieel verslag opstellen over de verwondingen die mogelijk veroorzaakt zijn door de taser. Het is

⁴³ De taser werd al zeker gebruikt in 2004. In 2009 duidde het CPT dat het wettelijk kader voor het gebruik van de taser nog niet vastgelegd was en in 2011 werd nog een parlementaire vraag gesteld over het geldende wettelijk kader in de senaat, zie CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §36-37, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>; respectievelijk Senaat, Commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, 31 mei 2011, 5-74COM, <https://www.senate.be/crv/5-74COM.pdf>, 9.

⁴⁴ Art. 6 KB van 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, *Belgisch Staatsblad* 22 juni 2007; Deel 3 Omzendbrief GPI 62 van 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus

⁴⁵ Art. 6 KB van 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, *Belgisch Staatsblad* 22 juni 2007; Deel 3 Omzendbrief GPI 62 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, deel 3.

⁴⁶ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 7-8.

⁴⁷ Of elk gebruik in de praktijk gemeld wordt is nog maar de vraag. De vereiste om te melden geldt ook voor vuurwapens. De AIG rapporteert dat die meldingen bij vuurwapengebruik niet consequent gebeuren. Er is naar analogie geen zekerheid dat de meldingen voor het gebruik van stroomstootwapens wel consequent gebeuren; zie Algemene Inspectie van de Federale en Lokale Politie (AIG), *Zijn alle flikken onbekwaam?*, 6 juni 2021, p9, https://www.aigpol.be/sites/aigpol/files/attachments/visiedocument%203%20AIG%20zijn%20alle%20flikken%20onbekwaam_1.pdf.

onduidelijk door wie deze arts wordt aangesteld.

3. Mensenrechtenrisico's

Stroomstootwapens worden gecategoriseerd als *less lethal*, maar dat wil niet zeggen dat ze geen risico vormen voor onze mensenrechten. In een grondig onderzoek uit 2017 legt persagentschap Reuters bloot dat al meer dan 1000 mensen zijn omgekomen in de Verenigde Staten, gelieerd aan het gebruik van een taser door Amerikaanse politiediensten.⁴⁸ Veel van deze doden behoren tot kwetsbare groepen, zoals mensen met een psychische kwetsbaarheid.⁴⁹ Ook in Nederland zijn al verschillende mensen gestorven naar aanleiding van het gebruik van een taser.⁵⁰ Daarnaast zijn een aantal noodzakelijke voorwaarden niet in rekening gebracht om deze mensenrechtenrisico's in te perken.

Omdat we niet weten of deze risico's voldoende in kaart zijn gebracht bij het onderzoeken van de noodzaak en de wenselijkheid van de invoer van deze wapens in de basispolitiezorg, wil Police Watch er met dit rapport dan ook bijzondere aandacht op vestigen.

a. Risico's voor leven of gezondheid

Schiet- of schokmodus

Het stroomstootwapen kan op twee manieren op het lichaam van een persoon gebruikt worden: de schietmodus of de schokmodus. De schietmodus is de bekendste. In deze modus worden twee pijltjes afgevuurd die contact maken met het lichaam van het slachtoffer en een stroomstoot doorgeven. Het slachtoffer verliest controle over het lichaam en kan zo overmeesterd worden.

Met de schokmodus wordt het wapen direct op het lichaam van de getroffene geplaatst. Op deze manier verliest de persoon geen controle over het lichaam, het doel van deze modus is enkel pijn toedienen. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde al dat het gebruik van de schokmodus foltering, onmenselijke of vernederende behandeling kan inhouden omdat die intense, gelokaliseerde pijn veroorzaakt met de mogelijkheid tot brandwonden op de huid.⁵¹ Het CPT uitte in 2010 al sterke bedenkingen uit over het gebruik van de taser in schokmodus.⁵² Het strekt tot aanbeveling om de schokmodus te verbieden.

⁴⁸ Reuters, *Shock tactics. The Reuters Tracker*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-taser-tracker/>.

⁴⁹ Reuters, *Shock Tactics. Part 1: the toll*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-taser-911/>.

⁵⁰ NOS, *Man overleden in Franeker na verzet tegen agenten*, 1 juli 2022, <https://nos.nl/artikel/2434909-man-overleden-in-franeker-na-verzet-tegen-agenten>; NOS, *Man in zorgelijke toestand na arrestatie met taser en beet politiehond*, 9 september 2022, <https://nos.nl/artikel/2443959-man-in-zorgelijke-toestand-na-arrestatie-met-taser-en-beet-politiehond>; NOS, *amnesty wil 'breder onderzoek' taserincidenten na overlijden getaserde man*, 12 juni 2023, <https://nos.nl/artikel/2478649-amnesty-wil-breder-onderzoek-taserincidenten-na-overlijden-getaserde-man>.

⁵¹ EHRM, *Kancial v. Poland*, 23 mei 2019, §§ 78-82; EHRM, *Anzhelo Georgiev and Others v. Bulgaria*, 30 september 2014, §75.

⁵² Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 38, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

Risico's inherent aan het stroomstootwapen

In landen waar stroomstootwapens al langer worden gebruikt in de basispolitie-zorg blijkt duidelijk dat de kans op misbruik groot is. Het CPT noemt die kans op misbruik bovendien inherent aan de wapens.⁵³ Er is de kans dat tasers te snel worden gebruikt door politieagenten die er toegang toe hebben, waardoor het gebruik van het wapen disproportioneel wordt.⁵⁴ Dat fenomeen werd al beschreven als het *lazy cop syndrome*: politieagenten kunnen andere, minder invasieve technieken gebruiken, maar zien de taser als een gemakkelijksoplossing waardoor ze het wapen gebruiken zonder noodzaak.⁵⁵ Daarnaast is er ook de mogelijkheid dat een politieagent zich vergist en naar diens vuurwapen grijpt in plaats van naar diens stroomstootwapen.⁵⁶

Tasers worden gecategoriseerd als *less lethal weapons* maar ze kunnen wel degelijk slachtoffers ernstig verwonden of zelfs doden. Ze zijn een aantasting op het recht op fysieke integriteit of zelfs het recht op leven.

In de Verenigde Staten en Canada, waar tasers al langer door verschillende politiezones gebruikt worden, zien we de duidelijkste impact. Uit verschillende rechtszaken en onderzoeken die zijn opgestart na de dood van een persoon die getased werd, blijkt dat stroomstootwapens inherent dodelijk kunnen zijn. Dat kan op verschillende manieren gebeuren:

- Door langdurige blootstelling aan de elektrische schokken, ofwel doordat het slachtoffer verschillende keren kort na elkaar een stroomstoot kreeg, ofwel omdat de stroomstoot heel lang werd aangehouden⁵⁷, of omdat er meerdere stroomstootwapens tegelijk gebruikt werden⁵⁸. Door de langdurige elektrische schokken, trekken de spieren hevig en enige tijd samen waardoor een storm van melkzuur in het lichaam van het slachtoffer kan ontstaan. Deze hoge dosis melkzuur kan een hartstilstand veroorzaken. Het

⁵³ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 35, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁵⁴ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 36-37, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁵⁵ G.P. Alpert & R.G. Dunham, Policy and Training Recommendations Related to Police Use of CEDs: Overview of Findings From a Comprehensive National Study, 13 *Police Quarterly* 3, 2010; CBS News, *Taser: an officer's weapon of choice*, 13 november 2011, <https://www.cbsnews.com/news/taser-an-officers-weapon-of-choice/>;

⁵⁶ Zoals in dit geval: The Guardian, *Daunte Wright case: why Tasers have failed to stop police killings*, 20 april 2021, <https://www.theguardian.com/us-news/2021/apr/20/tasers-stun-guns-police-shootings-daunte-wright>.

⁵⁷ Wired, *first jury zaps Taser*, 10 juni 2008, <https://www.wired.com/2008/06/like-them-or-del/>; United States Court of Appeals Ninth Circuit, *Heston v. Taser*, 5 mei 2011, <https://casetext.com/case/heston-v-taser-intern-inc>;

⁵⁸ Zie de conclusies van de Braidwood Enquiry na de dood van Robert Dziekanski in de luchthaven van Vancouver in 2007; Braidwood Commission on the death of Robert Dziekanski, *The Robert Dziekanski Tragedy*, 20 mei 2010, <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/braidwoodphase2report.pdf>; Braidwood Commission on conducted energy weapon use, *Restoring Public Confidence. Restricting the Use of Conducted Energy Weapons in British Columbia*, 2009, <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/braidwoodphase1report.pdf>.

fenomeen wordt metabole acidose genoemd.⁵⁹

- Doordat het slachtoffer ernstig valt na het krijgen van een stroomstoot. Dat kan leiden tot hersentrauma of ernstige breuken.⁶⁰
- Doordat de blootstelling aan de elektrische schok te dicht bij het hart gebeurt. Daardoor stijgt de kans op ventrikelfibrilleren, een hartritme-stoornis waardoor de hartkamers niet gecoördineerd samentrekken en er geen bloed rondgepompt wordt.⁶¹

Kwetsbare personen

De risico's voor leven en welzijn zijn inherent aan het stroomstootwapen. De risico's zijn evenwel nog groter wanneer de wapens gebruikt worden ten aanzien van kwetsbare personen, zoals kinderen, ouderen, mensen met hartproblemen, mensen in detentie, mensen met een psychische kwetsbaarheid of mensen onder invloed van alcohol of drugs. Nochtans zijn het voornamelijk die laatste groepen van kwetsbare personen die disproportioneel het slachtoffer worden van tasers in het buitenland wanneer deze wapens gebruikt kunnen worden door alle politieagenten.⁶²

Het Stanford Criminal Justice Center onderzocht in 2015 op vraag van het stadsbestuur van Berkeley of en hoe tasers veilig konden ingezet worden. Op basis van een review van alle op dat moment bestaande onderzoek, concludeerden de onderzoekers het volgende:

*"There is a general consensus that ECWs are safe for use on healthy individuals who are not under the influence of drugs, alcohol, or mental illness, and are not pregnant, so long as these individuals receive only a standard five-second shock to an approved area of the body. Significantly, these conclusions largely stem from medical studies that rely on healthy male police officers as subjects. As a result, this conclusion has only limited applicability to the population at large. Moreover, the individuals most often on the receiving end of ECW discharges are not healthy, sober individuals. Research suggests that the population of individuals who most commonly experience ECW shocks includes people under the influence of drugs or alcohol, or in a state of excited delirium."*⁶³

Het zogenaamde Excited Delirium Syndrome (EDS) is hier van groot belang. EDS

⁵⁹ Nick Berardini, *Killing Them Safely* (documentaire), 2015; New York Times, *In 'Killing Them Safely', a debate on the virtues of the taser*, 26 november 2015, <https://www.nytimes.com/2015/11/27/movies/review-in-killing-them-safely-a-debate-on-the-virtues-of-tasers.html>.

⁶⁰ M.L. Goudswaard et al, *Getaserd. Medische gevolgen van de inzet van stroomstootwapens*, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, 17 juni 2020, <https://www.ntvg.nl/artikelen/getaserd>.

⁶¹ Braidwood Commission on the death of Robert Dziekanski, *The Robert Dziekanski Tragedy*, 20 mei 2010, <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/law-crime-and-justice/about-bc-justice-system/inquiries/braidwood-phase2report.pdf>.

⁶² Reuters, *Shock Tactics. Part 1: the toll*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-taser-911/>; Stanford Criminal Justice Center at Stanford Law School, Report on Electronic Control Weapons (ECWs) submitted to the city of Berkeley, June 2015, p12-13, <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/ECW-Final-Draft-2.pdf>.

⁶³ Stanford Criminal Justice Center at Stanford Law School, Report on Electronic Control Weapons (ECWs) submitted to the city of Berkeley, June 2015, p5, <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/ECW-Final-Draft-2.pdf>.

is geen medische diagnose⁶⁴ maar een post hoc aanduiding van de psychische toestand van een slachtoffer. De terminologie wordt gebruikt door politiediensten wereldwijd en duidt op mensen die zich in een staat van extreme agitatie bevinden. Ze zijn agressief, hebben heel veel kracht, lijden aan een versnelde ademhaling en soms verhoogde hartslag en reageren niet of weinig op pijnprikkels.⁶⁵ De kans op dodelijke afloop verhoogt als mensen in zo'n staat met de politie in aanraking komen. De bekendste voorbeelden daarvan in België zijn Jonathan Jacob, die stierf in Mortsels in 2010 en Jozef Chovanec, die stierf in Charleroi in 2018.⁶⁶ De omgang van politie met mensen die lijden aan het Excited Delirium Syndroom is onderwerp van heel wat debat geweest in België, zowel na het overlijden van Jonathan Jacob als na de

dood van Jozef Chovanec. Als reactie op dat laatste sterfgeval bracht het college van Procureurs-Generaal een omzendbrief uit rond de omgang van politiediensten met "een EDS-patiënt in crisis".⁶⁷ De omzendbrief stelt dat betrokken politieagenten enkel een stroomstootwapen mogen gebruiken in laatste instantie, omdat het lichaam van het slachtoffer hierdoor extra adrenaline zou kunnen aanmaken, wat fataal kan zijn. Tasers mogen in dit geval enkel gebruikt worden in extreme situaties, "ingeval wettige zelfverdediging door de politieagenten of als derden in gevaar zijn."⁶⁸ Dat terwijl de lokale politie bij de minister had gevraagd om de taser wel te voorzien voor "het beheersen van een persoon met EDS". Uit een bevraging van Comité P blijkt verder dat verschillende politiezones het

⁶⁴ American Psychiatric Association, *Position Statement on Concerns About Use of the Term "Excited Delirium" and Appropriate Medical Management in Out-of-Hospital Contexts*, December 2020, <https://www.psychiatry.org/getattachment/7769e617-ee6a-4a89-829f-4fc71d831ce0/Position-Use-of-Term-Excited-Delirium.pdf>; American Medical Association, *New AMA policy opposes "excited delirium" diagnosis*, 14 juni 2021, <https://www.ama-assn.org/press-center/press-releases/new-ama-policy-opposes-excited-delirium-diagnosis>; CBS News, *U.S. Doctors abandon "excited delirium" diagnosis used to justify police custody deaths. It might live on, anyway*, 16 oktober 2023, <https://www.cbsnews.com/news/excited-delirium-doctors-abandon-diagnosis-police-custody-deaths/>; CBS News, *Excited Delirium: The controversial syndrome that can be used to protect police from misconduct charges*, 13 december 2020, <https://www.cbsnews.com/news/excited-delirium-police-custody-george-floyd-60-minutes-2020-12-13/>; zo erkent de gemeenschappelijke omzendbrief ook dat er een heel aantal medische oorzaken onderliggend kunnen zijn aan het syndroom: Minister van Binnenlandse Zaken en College van Procureurs-generaal, Gemeenschappelijke Omzendbrief COL 06/2023 betreffende de aanpak van een EDS-patiënt ("Excited Delirium Syndrome") in crisis, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

⁶⁵ Comité P, *Het politieel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, p13, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politieel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>.

⁶⁶ VRT NWS, *Zo gaat politie vandaag om met Excited Delirium Syndrome, waar Chovanec aan leed*, 25 januari 2024, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/01/23/excited-delirium-syndrom-agressief-hoe-gaat-politie-daarmee-om/>.

⁶⁷ Minister van Binnenlandse Zaken en College van Procureurs-generaal, Gemeenschappelijke Omzendbrief COL 06/2023 betreffende de aanpak van een EDS-patiënt ("Excited Delirium Syndrome") in crisis, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

⁶⁸ Minister van Binnenlandse Zaken en College van Procureurs-generaal, Gemeenschappelijke Omzendbrief COL 06/2023 betreffende de aanpak van een EDS-patiënt ("Excited Delirium Syndrome") in crisis, p7, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

stroomstootwapen als oplossing zien om met een persoon met EDS om te gaan.⁶⁹

b. Omkaderende waarborgen

Omdat een aantal risico's inherent zijn aan het gebruik van stroomstootwapens, is het vanuit een mensenrechtenperspectief cruciaal dat er omkaderende waarborgen worden opgezet om misbruiken en mensenrechtenschendingen te vermijden. Een aantal van die maatregelen worden al meegenomen in het advies van Comité P.⁷⁰ Een aantal andere maatregelen zijn voor Police Watch evenwel zo belangrijk, dat we ze met dit rapport naar voor willen schuiven.

Helder wettelijk kader

Al in 2009 hamerde het CPT erop dat stroomstootwapens enkel mogen beschikbaar gesteld worden aan politiepersoneel dat zorgvuldig wordt geselecteerd en correct gevormd. Dat wil ook zeggen dat het CPT ten stelligste afraadt om tasers beschikbaar te stellen aan alle agenten.⁷¹ Het moet een bijzonder wapen blijven.

➤ *Behandel de taser als een vuurwapen*

Er is evenwel ook een helder wettelijk kader nodig. Zelfs al wordt het gebruik van de taser beperkt tot de grondig getrainde bijzondere bijstandsteams, toch is er het inherent risico dat stroomstootwapens niet correct gebruikt worden. Al sinds de invoer van de stroomstootwapens in België is er onduidelijkheid of debat over dat wettelijk kader. In 2009 raadde het CPT aan België aan dat, omwille van de inherente risico's van de stroomstootwapens, de regels om ze te mogen aanwenden strikt in wetgeving en omzendbrieven moeten worden vastgelegd. Ook raadde het CPT aan om die regeling sterk te stoeien op de principes uit artikel 38 van de Wet op het Politieambt dat het gebruik van vuurwapens regelt. Volgens het CPT moeten er vijf principes aan de grondslag liggen van het gebruik van stroomstootwapens: noodzakelijkheid, subsidiariteit, proportionaliteit, voorafgaande waarschuwing en terughoudendheid.⁷² Ook het Stanford Criminal Justice Centre raadt aan dat de regels voor het gebruik van tasers dezelfde zijn als de regels om vuurwapens te mogen gebruiken, opnieuw omwille van de inherente risico's

⁶⁹ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoekrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 14.

⁷⁰ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoekrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>.

⁷¹ CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §35, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>.

⁷² CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §36, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>; Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, p36, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

op misbruik.⁷³ Toen de eerste stroomstootwapens werden ontwikkeld in de Verenigde Staten in de jaren '60 van de vorige eeuw werden zij gecategoriseerd als vuurwapen⁷⁴, het wapen van Taser International in de jaren '90 niet⁷⁵. Gezien het onderzoek en de vele misbruiken die ondertussen boven water zijn gekomen, zou het nochtans van de nodige voorzichtigheid getuigen om stroomstootwapens nu opnieuw als vuurwapens te laten behandelen.

➤ *Welomschreven doelstelling*

Bovendien moet helder vastgelegd worden voor welke doelstellingen de taser mag gebruikt worden. Te losse regels zetten de deur voor misbruiken immers wagenwijd open. Het CPT stelt dat regels die ruim stellen dat stroomstootwapens gebruikt mogen worden wanneer politieagenten geconfronteerd worden met geweld of een dreiging van geweld waartegen ze zichzelf of anderen moeten beschermen te ruim zijn.⁷⁶ Dat soort bevoordelingen zetten de deur open voor disproporitioneel politiegeweld. Het gebruik van stroomstootwapens moet beperkt worden tot situaties waarin er een reële en imminente bedreiging voor het leven of een ernstige schending van de

fysieke integriteit is. Dit soort wapens gebruiken om gehoorzaamheid met een order te verkrijgen is duidelijk disproportioneel. Bovendien mogen stroomstootwapens enkel ingezet worden wanneer geen andere, minder dwingende methoden voorhanden zijn, of wanneer het de enige methode is die nog overblijft.⁷⁷

Comité P schetst dat tasers zullen worden ingevoerd in de basispolitiezorg omwille van een vraag vanuit de praktijk.⁷⁸ Er is evenwel niemand die echt argumenteert waarom dit nodig is.

Het proefproject werd opgestart naar aanleiding van een demonstratie van de taser door de Franse gendarmerie, hoewel tasers al werden gebruikt in België. Het proefproject in België had als bedoeling om te onderzoeken of het toepassingsgebied in België moet worden uitgebreid omwille van een aantal behoeften. Die noden werden enkel zeer theoretisch omschreven: 1) een wapen dat beter tegemoet zou komen aan de vereiste van proportionaliteit; 2) het ontradend effect; 3) het stijgend geweld tegen politiemensen; 4) de noodzaak aan een passende

⁷³ Stanford Criminal Justice Center, *use of tasers by law enforcement agencies: guidelines and recommendations*, 2005, <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/sites/default/files/child-page/164097/doc/slspublic/tasersv2.pdf>.

⁷⁴ In these Times, *Stunning Revelation*, 13 november 2006 via Web Archive, <https://web.archive.org/web/20061205193011/http://www.inthesetimes.com/site/main/article/2894/>.

⁷⁵ Taser International, *Corporate History*, Web Archive, <https://web.archive.org/web/20090929062903/http://www.taser.com/COMPANY/Pages/factsheet.aspx>.

⁷⁶ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 36, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁷⁷ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 36, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁷⁸ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 8.

uitrusting.⁷⁹ Ook in haar beleidsverklaring gaf minister Annelies Verlinden aan dat stroomstootwapens bekeken werden als middel om geweld tegen politiemensen aan te pakken.⁸⁰ Er wordt evenwel niet geargumenteerd waarom het bestaande wapenarsenaal niet voldoet. Welk tekort is er dat een stroomstootwapen moet worden ingezet? Welke hiaten ziet men echt?

Het CPT stelt heel duidelijk dat er een nood moet zijn om een stroomstootwapen te kunnen inzetten.⁸¹ Zonder het evaluatierapport en het advies van de wapencommissie te kunnen inkijken, blijft het onduidelijk welke nood men ziet. Gezien de impact op de samenleving, inclusief de mensenrechtenrisico's, is het nochtans raadzaam om open kaart te spelen en deze documenten openbaar te maken.

Er is een omzendbrief rond het gebruik van stroomstootwapens, maar die is niet openbaar gemaakt. Navraag⁸² leert dat de omzendbrief vermeldt tegen welke personen een stroomstootwapen niet mag gebruikt worden, zoals zwangere personen, mensen met een pacemaker en mensen die dikke kledij dragen. Wanneer een taser is gebruikt, moet ook telkens een arts gevorderd worden door de

Officier van Gerechtelijke Politie om de pijltjes van de taser veilig te verwijderen. Er wordt telkens een proces verbaal opgemaakt⁸³ en de vuurwapenspecialist komt ter plaatse om akte te nemen van het gebruik van het wapen en om een aantal handelingen te stellen (de cartridges vervangen, het wapen veilig opbergen, ...). Zowel het proces verbaal als de akte van de vuurwapenspecialist blijven bewaard binnen de betreffende federale of lokale politiezone. De omzendbrief is niet openbaar gemaakt en is ook niet altijd toegankelijk voor politieagenten op het terrein. Navraag bij een lid van een (grote) lokale politiezone wees uit dat er op dat ogenblik geen vigerende richtlijnen te raadplegen waren op het lokaal intranet van de desbetreffende politiezone.

Police Watch wil dan ook pleiten voor een helder wettelijk kader waarin wordt vastgelegd in welke omstandigheden het wapen mag gebruikt worden, door wie, welke nazorg moet geboden worden, welke transparantiemaatregelen worden vereist en hoe het toezicht op het gebruik van het wapen wordt georganiseerd. Deze regels moeten openbaar gemaakt worden, zodat burgers weten wanneer

⁷⁹ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 7.

⁸⁰ Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Beleidsverklaring van de Minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing*, 6 november 2020, p19, <https://verlinden.belgium.be/sites/default/files/articles/Beleidsverklaring20201112.pdf>.

⁸¹ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 35-36, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁸² Deze informatie werd verkregen door middel van een gesprek met een operationeel lid van een Snelle Respons Team.

⁸³ Tasers worden nu nog enkel door de bijzondere bijstandsteams gebruikt, hun tussenkomst kadert altijd in gerechtelijk of bestuurlijk kader waar dit proces verbaal aan gekoppeld is.

dit wapen kan worden ingezet, door wie en ten aanzien van wie.

Grondige en voortdurende opleiding

Wanneer een wapen aangemerkt wordt als bijzonder wapen, vereist dat ook dat politiemedewerkers getraind worden om het wapen te mogen en kunnen gebruiken.⁸⁴ In het geval van stroomstootwapens is voortdurende en grondige opleiding een absolute vereiste omdat zij een inherent risico op misbruik in zich dragen.⁸⁵ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde eerder al dat een gebrekkige opleiding en training kan leiden tot schendingen van het verbod op foltering.⁸⁶

In België wordt de opleiding verzorgd door de Nationale Politieacademie (ANPA), die een handleiding van Axon gebruikt als documentatie voor de opleiding.⁸⁷ Elke politieambtenaar die de machtiging van de minister krijgt om een stroomstootwapen te gebruiken moet verplicht de training volgen. ANPA hamert erop dat een taser niet

laagdrempelig mag gebruikt worden en waarschuwt zelf voor misbruiken. De opleiding wordt gebaseerd op voortschrijdend inzicht: van alumni wordt verwacht dat zij terugkoppelen over hun gebruik van het stroomstootwapen, hierover verantwoording af te leggen en samen met ANPA te werken aan aanpassingen in de opleiding en het gebruik.⁸⁸ Na de eerste opleiding wordt verder verwacht van politieambtenaren dat zij jaarlijks een opfrissingstraining van 8u volgen. Uit navraag van het Comité P blijkt dat verschillende kleine politiezones aangeven die jaarlijkse training niet te kunnen vragen van hun personeel omwille van capaciteitsproblemen. Verder blijkt ook dat de bestaande opleiding niet voldoende standaardiseert – verschillende zones passen de aangeleerde regels rond het gebruik van de taser anders toe – en niet voldoende responsabiliseert om te rapporteren wanneer het wapen werd gebruikt.⁸⁹

Police Watch is voorstander van het uitgangspunt van het voortschrijdend

⁸⁴ Art. 6 KB van 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, *Belgisch Staatsblad* 22 juni 2007; Deel 3 Omzendbrief GPI 62 van 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus; Senaat, Commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden, 31 mei 2011, 5-74COM, <https://www.senate.be/crv/5-74COM.pdf>, 9.

⁸⁵ CPT, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 36, <https://rm.coe.int/1680696a87>; CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §36, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>.

⁸⁶ EHRM, Anzhelo Georgiev and Others v. Bulgaria, 30 september 2014, §75.

⁸⁷ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, 3.

⁸⁸ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, pgs 13, 19 en 28.

⁸⁹ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, pgs 19 en 28.

inzicht dat in de opleiding gekozen wordt: de opleiding kan verder aangevuld en verfijnd worden om zo een mensenrechtenconforme politiepraktijk te realiseren. Police Watch wil wel hameren op het belang van het standaardiseren van de modaliteiten voor gebruik in de training: de opleiding moet leiden tot een uniforme interpretatie op het terrein in vergelijkbare situaties. Ten slotte moet de opleiding verplicht blijven, net als de jaarlijkse extra training. De jaarlijkse training rond de toepassing van de taser mag niet geïncorporeerd worden in de bestaande jaarlijkse trainingen rond geweldbeheersing. Die jaarlijkse algemene training rond geweldbeheersing wordt nu al moeilijk gehaald. Het stroomstootwapen is een wapen dat een inherent risico op misbruik in zich draagt, waardoor het belangrijk blijft om die continue en grondige opleiding te blijven vereisen en verzekeren.⁹⁰

i. Transparantie en registratie

Een democratische politie is een politie die verantwoording aflegt en haar werk doet in transparantie. Transparantie verhoogt de legitimiteit van de politie bij de bevolking⁹¹ en helpt verzekeren dat de

politie haar geweldmonopolie correct hanteert.

Het is dan ook opvallend dat de verslagen van de Vaste Commissie van de Lokale Politie over het proefproject niet openbaar zijn gemaakt, ook niet aan het parlement.⁹² In Nederland heeft men ook een proefproject uitgerold voor de uitbreiding van het wapen naar de basispolitiezorg. Het evaluatierapport van de Nederlandse pilot werd wél openbaar gemaakt en in het parlement besproken.⁹³ Dat zegt iets over de manier waarop de Belgische politie omgaat met transparantie en verantwoording.

In 2009 al werd bijvoorbeeld aan het CPT niet alle informatie over het gebruik van de tasers overgebracht. Het CPT kreeg enkel de info over het gebruik in de schietmodus, niet in de schokmodus. Tijdens haar eigen onderzoek kreeg het CPT informatie over illegitiem gebruik van de taser, gevallen waarover het geen informatie had gekregen van de Belgische autoriteiten.⁹⁴ Comité P duidt daarnaast ook op een probleem met de rapportage van gebruik van het stroomstootwapen. Omdat de taser wordt aangemerkt als bijzonder wapen is men verplicht om elk gebruik te registreren en te melden. In

⁹⁰ Comité P, *Het politieel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politieel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, p17.

⁹¹ Committee for the Prevention of Torture, 20th General Report on the Activities, 26 oktober 2010, 35-36, <https://rm.coe.int/1680696a87>.

⁹² Zie het antwoord van minister De Crem op de vraag van Cécile Thibaut over "Het evaluatierapport over het gebruik van de taser in de testpolitiezones" (55000212C), Kamer van Volksvertegenwoordigers, Commissie Binnenlandse Zaken, 9 oktober 2019, <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/55/ac024.pdf>, p. 17.

⁹³ Adang, O., Mali, B., & Vermeulen, K. (2018). Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, Eerste Kamer, https://www.eerstekamer.nl/overig/20180601/het_stroomstootwapen_in_de/document.

⁹⁴ CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique*, CPT/Inf (2010) 24, 23 juli 2010, §37-39, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680693e4e>.

het kader van het pilootproject slaagden slechts twee grote zones erin om die voorschriften strikt te volgen. De andere pilootzones rapporteerden niet of te summier. De registratie bleef beperkt tot een korte situatieschets en een aantal parameters. Er werden ook onnauwkeurigheden geregistreerd.⁹⁵

Stroomstootwapens hebben bovendien digitale logboeken waarin elk gebruik wordt geregistreerd. Het logboek bevat van elk incident de frequentie en de duur van de stroomstoot. Deze logboeken moeten bij de rapportering gevoegd worden, maar dat gebeurt niet.⁹⁶ De nieuwe modellen tasers T7 connecteren met het dataplatform Data Evidence van Axon waar automatisch informatie over hun gebruik geëncrypteerd en gecentraliseerd wordt. Die data kunnen evenwel enkel ingekeken worden door de politiediensten die met de toestellen werken.⁹⁷ Deze data gaan dus naar een privébedrijf en dienen niet om transparantie te voorzien ten aanzien van controleorganen of de bevolking.

Dat zorgt ervoor dat er geen zicht is op het reële gebruik van het stroomstootwapen. Zo is er geen interne controle binnen het politieapparaat zelf. Ook externe controle, door het Comité P of het parlement, is ook niet mogelijk en moet onze bezorgdheid wekken. Police Watch vindt het nochtans een absolute noodzaak dat

democratische, externe en onafhankelijke controle mogelijk is op het gebruik van het stroomstootwapen door de Belgische politie. Incidenten moeten geregistreerd worden, op een gestandaardiseerde manier en bijgehouden in een centraal register dat door een externe dienst wordt beheerd.

4. Conclusie en aanbevelingen

a. Geen tasers, en op zijn minst niet in de collectieve bewapening

De wens om stroomstootwapens in te voeren in de basispolitiezorg kadert in een gestage uitbreiding van het toepassingsgebied van de wapens. Hoewel er in België nog geen doden zijn gevallen, zijn er sinds het begin wel al misbruiken met de taser gerapporteerd. Het anti-foltercomité van de Raad van Europa stelt niet voor niets dat stroomstootwapens een inherent risico op misbruik in zich dragen. Tasers kunnen lichamelijke schade toebrengen op het lichaam en kunnen zelfs de dood tot gevolg hebben. Zeker ten aanzien van kwetsbare personen - zoals ouderen, kinderen, zwangere personen of mensen met een psychische kwetsbaarheid - zijn de risico's groot.

⁹⁵ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, p22.

⁹⁶ Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, p22.

⁹⁷ Axon, *Taser 7 Logs*, https://my.axon.com/s/article/TASER-7-Logs?language=en_US.

Police Watch pleit er dan ook voor om stroomstootwapens volledig uit het wapenarsenaal van de Belgische politie te verwijderen.

Op zijn minst pleit Police Watch ervoor om het toepassingsgebied van de stroomstootwapens in België niet verder uit te breiden tot de collectieve bewapening, in lijn met de aanbevelingen van het Comité P. Tasers horen niet in de collectieve bewapening van de Belgische politie. De risico's op mensenrechtenschendingen zijn te groot, te meer omdat de noodzaak voor de invoer, noch de uitbreiding niet is aangetoond.

b. Aanpassingen aan tasers in bijzondere bewapening

Ook indien de stroomstootwapens blijven behoren tot de bijzondere bewapening, ziet Police Watch nog een aantal elementen die vanuit een mensenrechtenperspectief aangepast moeten worden:

Verscherp het wettelijk kader

Het wettelijk kader moet worden verhelderd. Het moet duidelijk zijn in welke omstandigheden het wapen gebruikt mag worden, door wie, welke nazorg geboden moet worden, welke transparantiemaatregelen worden vereist en hoe het toezicht op het gebruik van het wapen wordt georganiseerd. Bij het vastleggen van het wettelijk kader moet bijzondere aandacht gaan naar kwetsbare personen tegen wie deze wapens zouden kunnen worden gebruikt. Het is bijzonder belangrijk dat het wettelijk kader verbiedt dat tasers gebruikt worden in het geval van EDS.

In het uitwerken van het wettelijk kader moet bovendien expliciet verduidelijkt worden met welk doel stroomstootwapens gebruikt mogen worden. Momenteel is het onduidelijk waarvoor tasers worden gebruikt.

Indien er toch geopteerd wordt om stroomstootwapens toe te laten in de basispolitiezorg, moeten stroomstootwapens onder het toepassingsgebied van artikel 38 van de Wet op het Politieambt gebracht worden. Op die manier worden tasers gelijk behandeld met vuurwapens, zodat ook de registratie- en meldingsplicht behouden blijft. Er moet ook helder gemaakt worden welke noodzaak men ziet in de uitbreiding van de tasers tot de collectieve bewapening. Waarom voldoet het bestaande wapenarsenaal niet?

Verhoog transparantie en registratie

Registratie gebeurt momenteel niet of onvolledig. Transparantie – onder meer op basis van registratie – is nochtans noodzakelijk voor de legitimiteit van politie. Police Watch beveelt aan om sterk in te zetten op die registratie. Maak registraties afdwingbaar en houd de logboeken centraal bij zodat externe toezichthouders effectief kunnen monitoren hoe tasers op het terrein worden ingezet.

Verplicht blijvende opleiding en training

Grondige en voortdurende opleiding is noodzakelijk om misbruiken met tasers te vermijden. Hoewel er stemmen opgaan dat de jaarlijkse training te intensief is voor kleinere politiezones, wil Police Watch erop hameren dat de training behouden blijft.

Treed op tegen misbruik

Comité P gaf impliciet te kennen dat er ook tijdens het proefproject sprake is van misbruik van tasers.⁹⁸ Toch wordt er niet gerapporteerd over de opstart van tucht-onderzoeken of onderzoeken naar aanleiding van klachten. Om misbruik tegen te gaan, zeker in de context van een mogelijke uitrol naar de basispolitiezorg, is het noodzakelijk dat snel opgetreden wordt tegen misbruiken. Dit maakt de grenzen van het gebruik duidelijk voor alle betrokken politieagenten en kan erger voorkomen in de toekomst.

⁹⁸ “Aan te stippen valt dat de summiere rapportering toch blijkt geeft van een aantal toepassingsgevallen van het stroomstootwapen die problematisch kunnen zijn in het licht van de hoger aangestipte inzichten (juridisch, wetenschappelijk en praktijkinzichten vanuit de politieopleiding).” In Comité P, *Het politioneel gebruik van het stroomstootwapen: naar een breder toepassingsgebied?*, 2022, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/Rapport%20van%20het%20onderzoek%20naar%20het%20politioneel%20gebruik%20van%20het%20stroomstootwapen%20naar%20een%20breder%20toepassingsgebied.pdf>, p22.